

Beleidsplan burgerschap 2023-2027

Opgesteld 2023-2024, tussentijdse evaluatie 2025-2026

Vastgesteld in de schoolleiding op 1 september 2026

Inhoud

Inleiding 3

Bestuursvisie op burgerschap 4

Missie van Het Schoter 5

Visie van Het Schoter 6

Onze leerlingpopulatie 7

Onze visie op (wereld)burgerschap 8
Oog voor jezelf 8
Oog voor de ander 8
Oog voor de wereld 9

Leerdoelen 10

Burgerschap in het curriculum en op school 12
Schoolbrede activiteiten 12

Leerlijnen op Het Schoter 15
Ontwikkellijn van Het Schoter 15
Niet alles is te vangen in een leerlijn 15
Bewuste burger 16
Verbonden burger 16
Betrokken wereldburger 17

Waar staan we in 2025-2026? 18
Per leerjaar 18
Per thema 18
Per ontwikkeling op de leerlijn 18
Per schoolsoort 18
Per vak 18
De bèta-vaksecties 18

Meetbaarheid en monitoring van burgerschapsontwikkeling 20
Continuïteit 20
Eigenaarschap 21
Kwaliteitscyclus 21

Wat willen we nog doen? 23

Bijlage: burgerschap overzicht per leerjaar 25

Inleiding

Voor je ligt het beleidsplan burgerschap 2023-2027 van Het Schoter. Dit plan is de afgelopen jaren stapsgewijs doorontwikkeld door een aantal docenten in samenwerking met de schoolleiding.

In dit plan beschrijven we onze **visie op burgerschap,** die gekoppeld is aan de visie op burgerschap van ons bestuur, Dunamare Onderwijs. We beschrijven **onze missie als school**, rekening houdend met de maatschappelijke context, de schoolcontext en onze leerlingenpopulatie.

Op basis van deze opdracht formuleren we **burgerschapsleerdoelen**. We beschrijven hoe deze leerdoelen in het curriculum en binnen de school als geheel tot uiting komen, en met welke **leerlijnen** we binnen het curriculum werken. We beschrijven in een tussentijdse meting waar we in schooljaar 2025-2026 staan in de implementatie van deze leerdoelen.

Tot slot beschrijven we de **stappen** die we tot en met schooljaar 2026-2027 nog willen zetten.

Bestuursvisie op burgerschap

Vanuit het bestuur van Dunamare Onderwijs is in het najaar van 2022 een bestuursvisie op burgerschap geformuleerd. Deze visie vormt het uitgangspunt voor de visie op burgerschap op de scholen.

Als onderdeel van Dunamare Onderwijs streven we ernaar dat iedere leerling een kwalitatief goed diploma haalt. Echter, Dunamare doet meer: onze scholen zijn een oefenplaats waar je onderwijs samen maakt. En niet alleen onderwijs waarbij het erom gaat wat je moet kunnen en kennen, maar ook dat je leert wie je bent en waar je voor staat.

We dagen leerlingen uit om na te denken hoe zij hun steentje bij kunnen dragen aan de samenleving en we helpen de leerlingen met het ontwikkelen van hun moreel kompas. Dit zien wij als een onderdeel van ons burgerschapsonderwijs. Burgerschapsonderwijs gaat volgens over hoe we omgaan met verschillende vrijheden en rechten voor de leerling zelf, een ander en de samenleving.

Daarnaast oefenen we met de leerlingen hoe ze zich als zelfstandig burger kunnen manifesteren in sociale, maatschappelijke en politieke context. Om dit te kunnen, is het van belang dat de leerling kennis opdoet van de democratische rechtstaat en bijbehorende vaardigheden en houdingen.

Missie van Het Schoter

Het Schoter is een openbare school waar ieder kind, ongeacht godsdienst, levensbeschouwing en/of sociaal-culturele achtergrond, welkom is. In ons onderwijs staat de lerende leerling centraal. Wij zien het als onze opdracht om leerlingen niet alleen kennis mee te geven, maar hen ook voor te bereiden op een actieve rol in een snel veranderende samenleving. Daarom bieden wij een brede vorming op cognitief, sociaal, cultureel en sportief gebied.

Het Schoter biedt kansen en daagt leerlingen uit die te benutten. Wij stimuleren hen verantwoordelijkheid te nemen voor hun ontwikkeling en het beste uit zichzelf te halen. Daarom streven wij naar maatwerk en bieden wij de begeleiding, ondersteuning en uitdaging die nodig zijn om zowel cognitief als sociaal-emotioneel tot ontwikkeling te komen.

In ons schoolplan geven wij onze opdracht vorm vanuit vier samenhangende keuzes. Wij kiezen voor een breed curriculum, een brede blik op de wereld en op elkaar en een brede ontwikkeling van kinderen. Daarbij besteden wij aandacht aan kennis, vaardigheden, wereldburgerschap, taal, rekenen, executieve vaardigheden, leren door ervaringen op te doen en een bewuste relatie met technologie. Dit alles vindt plaats in een school die sterk hecht aan rust en een veilig klimaat, aan duidelijke structuur en een goede sfeer.

Het Schoter biedt uitdagend onderwijs voor al haar leerlingen. Wij bieden Cambridge Engels in alle afdelingen, sterk tweetalig onderwijs (tto) en doorlopende leerlijnen op het gebied van sport, beeldende vorming en drama. Voor onze vwo-leerlingen krijgt dit onder meer vorm in vakoverstijgende realistische opdrachten waarin academische vaardigheden en onderzoekend leren centraal staan.

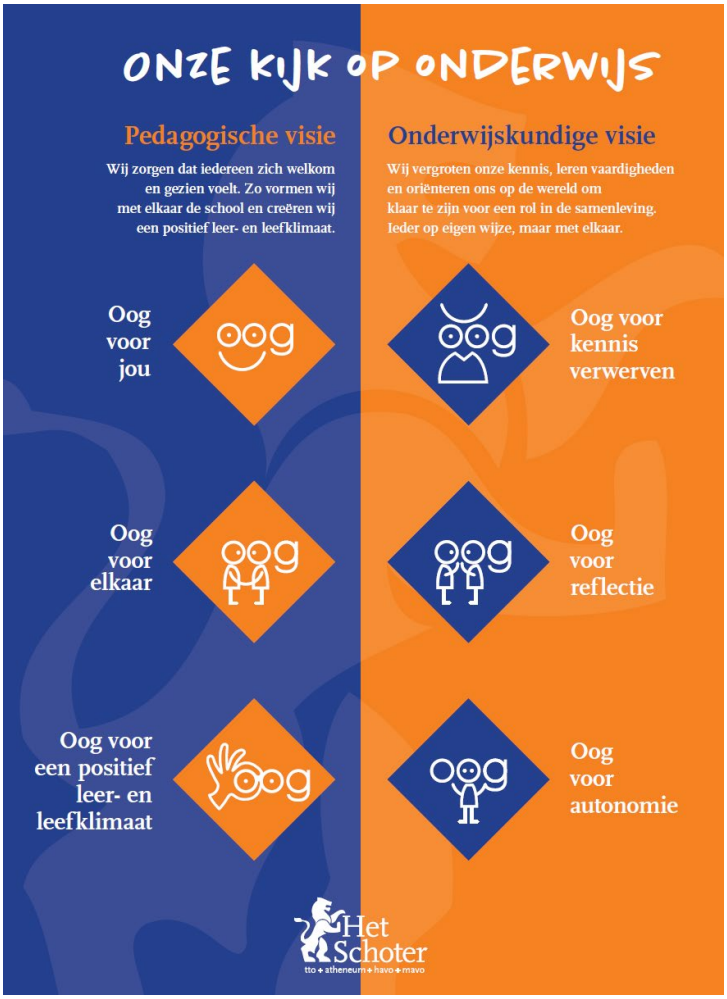
Het Schoter is al sinds de oprichting in 1919 een afspiegeling van de samenleving: een school waar leerlingen met verschillende achtergronden elkaar ontmoeten, waar brede vorming centraal staat en waar kennis betekenis krijgt door ervaringen in de echte wereld. Dat past bij de gedachte van John Dewey dat onderwijs niet alleen moet voorbereiden op een diploma, maar ook op deelname aan een democratische samenleving. Leerlingen leren niet alleen over de wereld, maar leren door te oefenen ook hun plaats daarin te vinden.

Tegelijkertijd groeit een generatie op in een tijd waarin technologie steeds meer menselijke ervaringen en ontmoetingen vervangt, smartphones en sociale media polarisatie en overprikkeling versterken en kinderen te maken hebben met prestatiedruk en druk op hun welzijn, taalvaardigheid, empathie en executieve vaardigheden. In zo'n tijd zijn scholen meer dan ooit plekken waar leerlingen leren samenleven, verschillen leren begrijpen, verantwoordelijkheid leren nemen en echte ervaringen opdoen. Een brede vorming en betekenisvol onderwijs zijn relevanter dan ooit. En daarmee onze opdracht als school.

We leiden op voor een democratische samenleving van slimme, empathische, creatieve, kritische en ondernemende burgers. Mensen die kunnen omgaan met de uitdagingen van hun tijd.

Visie van Het Schoter

Met onze kijk op onderwijs sluiten we nadrukkelijk aan bij wat we uit de cognitieve psychologie weten over hoe mensen leren en bij wat aantoonbaar werkt in het onderwijs. Onze kijk op onderwijs is evidence informed en gaat uit van positieve en hoge verwachtingen. Zij bestaat uit een **onderwijskundige** en een **pedagogische** blik, die samen invulling geven aan ons pedagogisch-didactisch klimaat en daarmee twee kanten van dezelfde medaille vormen.

De onderwijskundige blik richt zich op **oog voor kennis verwerven, oog voor reflectie en oog voor autonomie**. Vanuit deze pijlers geven we leerlingen een gedegen kennisbasis mee, leren we hen terug te kijken op hun ontwikkeling en bieden we hun in toenemende mate ruimte om bewust eigen keuzes te maken.

De pedagogische blik richt zich op **oog voor jou, oog voor elkaar en oog voor een positief leer- en leefklimaat**. Daarmee geven we vorm aan een school waarin leerlingen zich gezien voelen, zichzelf kunnen zijn en samen leren en leven.

Wij geloven dat wij met deze kijk op onderwijs op een positieve wijze bijdragen aan het leren en ontwikkelen van leerlingen en collega's. De zes pijlers komen niet alleen tot uiting in ons pedagogisch-didactisch handelen in de les, maar ook in het pedagogisch klimaat en de dagelijkse omgang met elkaar binnen de school.

Onze leerlingpopulatie

Sinds haar oprichting in 1919 als tweede hogere burgerschool (hbs) in arbeiders- en middenklassewijk Haarlem-Noord is Het Schoter een school met een brede oriëntatie en populatie. Leerlingen komen volgens DUO uit diverse postcodegebieden in en rond Haarlem-Noord en hebben verschillende achtergronden.

Uit Nationaal Cohortonderzoek (NCO)[1] blijkt dat in vergelijking met het landelijk gemiddelde in de mavo meer leerlingen met een ander herkomstland[2] dan Nederland aanwezig zijn. In de havo en het vwo is dit aantal gelijk aan het landelijk gemiddelde. Het aantal leerlingen afkomstig uit gezinnen met een relatief laag inkomen is in alle afdelingen ongeveer gelijk aan het landelijk gemiddelde. Dit geldt eveneens voor het aantal leerlingen afkomstig uit eenoudergezinnen; alleen in het vwo is dit percentage wat hoger dan het landelijk gemiddelde. Leerlingen uit gezinnen met een relatief hoog inkomen lijken wat vaker dan het landelijk gemiddelde door te stromen vanuit de mavo en het vwo naar respectievelijk mbo niveau 4 en wo-onderwijs.

Onze school heeft alle groepen in huis en is een afspiegeling van de samenleving. Dat vraagt om een specifieke onderwijskundige en pedagogische aanpak. Onderwijskundig kiezen we voor een breed curriculum, een brede blik op mens en wereld, een brede ontwikkeling van onze leerlingen en voor rust in school. Eerdergenoemde pedagogische visie is, samen met de visie op burgerschap die in het volgende hoofdstuk wordt gepresenteerd, een antwoord op de pluriformiteit van onze school. We werken vanuit één visie, met oog voor elk individu.

Het Schoter is een openbare school voor mavo, havo en vwo in Haarlem. Onze school biedt onderwijs aan leerlingen met uiteenlopende achtergronden, talenten, interesses en toekomstperspectieven. Vanuit onze openbare identiteit vinden wij het belangrijk dat iedere leerling zich welkom, gezien en gewaardeerd voelt, ongeacht culturele achtergrond, levensovertuiging, gender, sociale context of talent. Naast verschillen in interesses en culturele achtergrond zijn er ook verschillen tussen de ouders van onze leerlingen qua opleidingsniveau en inkomen. Deze diversiteit vormt een belangrijke kracht van onze schoolgemeenschap en biedt dagelijks kansen om te leren van en met elkaar.

Onze leerlingen groeien op in een samenleving die voortdurend verandert. Zij worden geconfronteerd met grote vraagstukken rondom technologie, duurzaamheid, kansengelijkheid, polarisatie en internationalisering. Tegelijkertijd leven zij in een wereld waarin informatie voortdurend beschikbaar is en waarin het steeds belangrijker wordt om feiten van meningen te onderscheiden, kritisch te denken en respectvol om te gaan met verschillende perspectieven. Onze democratie staat onder druk. Burgerschapsonderwijs helpt leerlingen om zich in deze complexe samenleving te oriënteren en een eigen, onderbouwde positie in te nemen.

1 NCO-rapportages 2024 en 2025.
2 Het land waar een leerling of diens ouders is geboren.

Onze visie op (wereld)burgerschap

Taal, rekenen, digitale geletterdheid en burgerschap zijn door de overheid benoemd als basisvaardigheden. Ze zijn alle vier belangrijk op Het Schoter. Taal, rekenen en digitale geletterdheid horen bij onze keuze voor een breed curriculum en brede ontwikkeling.

Burgerschap als vaardigheid is nauw verbonden met onze school. Een brede vorming leidt niet op voor cijfers alleen, maar voor de democratische samenleving als geheel. Onze onderwijsvisie is gestoeld op de gedachte dat kennis tot leven komt door onze relaties met anderen en door het opdoen van ervaringen in de echte wereld. Vanwege deze verwantschap is onze onderwijsvisie in 2024 uitgebreid met een kijk op burgerschap:

De pijlers van deze visie liggen dicht bij de pijlers van onze pedagogische visie. Dat komt omdat het oefenen met burgerschapsvaardigheden op onze school dagelijkse praktijk is. Door ons tweetalig onderwijs en onze Erasmus+-accreditatie heeft burgerschap voor ons bovendien een Europese en internationale dimensie.

Wij geloven dat wij met onze aanpak op een positieve wijze bijdragen aan de ontwikkeling van onze leerlingen als wereldburgers. Onze visie zal de komende schooljaren in samenspraak met leerlingen en docenten nader uitgewerkt worden in praktische handreikingen. Daarbij opereren wij steeds conform de eisen die de nieuwe wet Burgerschap stelt.

Oog voor jezelf

Op Het Schoter leer je nadenken over welke waarden voor jou belangrijk zijn. Binnen ons onderwijs vinden we het belangrijk dat je persoonlijke keuzes kunt maken en werken we aan reflectie, zelfstandigheid en oordeelsvorming. Je leert niet alleen een eigen mening te vormen, maar deze ook te onderbouwen met argumenten en betrouwbare bronnen. Daarnaast onderzoek je hoe jouw ervaringen, waarden en perspectieven invloed hebben op de manier waarop je naar de wereld kijkt.

Door deze ontwikkeling groei je uit tot een **bewuste burger**: iemand die zichzelf kent, verantwoordelijkheid neemt voor eigen keuzes en bewust richting geeft aan de eigen ontwikkeling.

Oog voor de ander

Op Het Schoter is er ruimte voor verschil. Je luistert naar de mening van anderen en leert je te verplaatsen in een ander perspectief. We gaan respectvol en gelijkwaardig met elkaar om. Een discussie voer je op de inhoud en niet op de persoon. Naast kennis over politieke, culturele, religieuze, sociale en economische verschillen besteden we aandacht aan de

vaardigheden die nodig zijn om hier op een respectvolle en constructieve manier mee om te gaan.

Hierdoor ontwikkel je je tot een **verbonden burger**: iemand die openstaat voor anderen, verschillen waardeert en actief bijdraagt aan een inclusieve en respectvolle gemeenschap.

Oog voor de wereld

Op Het Schoter leren we over de wereld om ons heen en onze eigen rol daarin. Dat doen we door actuele vraagstukken vanuit verschillende perspectieven te onderzoeken en ons te verdiepen in andere culturen, samenlevingen en leefwerelden. We werken aan bewustwording van mondiale vraagstukken vanuit economisch, cultureel, politiek, sociaal en ethisch perspectief en denken na over mogelijke oplossingen.

Door deze brede blik op de samenleving ontwikkel je je tot een **betrokken wereldburger**: iemand die maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt, zich bewust is van de impact van eigen handelen en actief wil bijdragen aan een democratische, duurzame en rechtvaardige wereld.

Leerdoelen

Zoals hierboven beschreven is het burgerschapsonderwijs op Het Schoter gebaseerd op de drie pijlers van onze onderwijsvisie: **oog voor jezelf, oog voor de ander en oog voor de wereld**. Vanuit deze visie begeleiden wij leerlingen in hun ontwikkeling tot bewuste burgers, verbonden burgers en betrokken wereldburgers. Zo helpen we opleiden voor een democratische samenleving van slimme, empathische, creatieve, kritische en ondernemende burgers.

Onze drie dimensies van burgerschap zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Leerlingen ontwikkelen eerst **bewustzijn**: inzicht in zichzelf en hun eigen waarden. Van daaruit leren zij zich te **verbinden**: te verhouden tot anderen en de samenleving. Uiteindelijk groeien zij uit tot burgers die actief **betrokken** zijn en verantwoordelijkheid nemen voor hun omgeving en voor de wereld waarin zij leven. De leerdoelen zijn hieronder uitgewerkt per burgerschapsprofiel.

De leerdoelen voor het vormen van een bewuste burger zijn:

- De leerling onderzoekt de eigen identiteit, talenten, interesses en overtuigingen en reflecteert op de invloed daarvan op keuzes en gedrag;
- De leerling vormt een eigen mening op basis van informatie uit verschillende bronnen en leert deze kritisch te beoordelen;
- De leerling handelt vanuit een groeiend besef van autonomie, verantwoordelijkheid en eigenaarschap over het eigen leerproces;
- De leerling reflecteert op eigen waarden, normen en gedrag en staat open voor persoonlijke ontwikkeling;
- De leerling leert bewust omgaan met media, technologie en digitale informatie.

De leerdoelen voor het vormen van een verbonden burger zijn:

- De leerling waardeert diversiteit en handelt vanuit het besef dat iedereen gelijkwaardig is, ongeacht afkomst, religie, gender, seksuele oriëntatie of levensovertuiging;
- De leerling luistert actief naar anderen en staat open voor verschillende perspectieven en ervaringen;
- De leerling verhoudt zich respectvol tot afwijkende opvattingen en voert gesprekken vanuit wederzijds respect;
- De leerling werkt constructief samen met anderen en neemt verantwoordelijkheid voor gezamenlijke doelen;
- De leerling herkent processen van uitsluiting, discriminatie en stereotypering en kan hierop reflecteren.

De leerdoelen voor het vormen van een betrokken wereldburger zijn:

- De leerling begrijpt de betekenis en het belang van de democratische rechtsstaat en de kernwaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit;
- De leerling kan maatschappelijke en mondiale vraagstukken vanuit verschillende perspectieven analyseren;
- De leerling participeert actief binnen school, samenleving en democratische processen;
- De leerling toont verantwoordelijkheid voor de eigen omgeving en voor maatschappelijke en duurzame ontwikkelingen;
- De leerling reflecteert op de impact van het eigen handelen en onderzoekt hoe hij of zij kan bijdragen aan een rechtvaardige, duurzame en democratische samenleving.

Relatie met onze onderwijsvisie

Visie Het Schoter	Burgerschapsprofiel	Kernbegrippen
Oog voor jezelf	Bewuste burger	Identiteit, autonomie, reflectie, kritisch denken
Oog voor de ander	Verbonden burger	Respect, diversiteit, empathie, samenwerking
Oog voor de wereld	Betrokken wereldburger	Democratie, duurzaamheid, participatie, wereldburgerschap

Burgerschap in het curriculum en op school

In 2022 is er samen met Globi (een expertisecentrum op het gebied van wereldburgerschap, diversiteit en interculturele communicatie voor het onderwijs) een leerlijn uiteengezet, waarbinnen er voor leerlingen de ruimte is om in verschillende ontwikkelingen te kunnen werken. Deze ontwikkelingen zijn:

* Benoemen en herkennen;
* Verdiepen en verbreden;
* Participeren.

Daarnaast is er thematiek gekozen die binnen deze ontwikkeling centraal staan:

* Politiek;
* Cultuur;
* Werk en inkomen;
* Duurzaamheid.

Voor de tto-afdeling is destijds geïnventariseerd wat de stand van zaken omtrent burgerschap was. In 2023-2024 is deze inventarisatie ook gedaan voor de overige afdelingen. Deze inventarisatie is gebaseerd op de leerlijn en de gekozen thematiek (zie bijlagen). Naast de projecten per leerjaar zijn er ook schoolbrede activiteiten, omdat burgerschap verweven is met het karakter van onze school en niet te vangen is in een leerlijn alleen.

Schoolbrede activiteiten

GSA: Op Het Schoter hebben we een actieve Gender and Sexuality Alliance (GSA) van leerlingen en medewerkers die gedurende het schooljaar succesvolle activiteiten organiseren zoals Paarse Vrijdag. De Paarse Vrijdag van 2025 heeft zelfs de Volkskrant gehaald. We zijn er trots op dat dit met onze diverse leerlingenpopulatie gebeurt met veel betrokkenheid en respect. De GSA is daarom essentieel voor de ontwikkeling van de bewuste burger die handelt vanuit de overtuiging dat iedereen gelijkwaardig is, ongeacht geaardheid. Het versterkt de verbonden burger door de democratische basiswaarden van vrijheid en gelijkheid direct toe te passen op de eigen schoolcultuur.

Bonte avond: Tijdens dit open podium mogen alle leerlingen met een creatieve act optreden voor andere leerlingen, medewerkers, vrienden en familie. Op deze manier profileren de leerlingen zich hier als bewuste burgers door zich artistiek te uiten en hun verhaal helder over te dragen. Doordat de avond, net als de school, smartphonevrij is worden creativiteit, autonomie en jezelf uiten tegenover de ander gestimuleerd. Sinds deze maatregel neemt het aantal acts tijdens dit open podium weer toe.

Leerlingenparlement: leerlingen denken en praten mee over belangrijke onderwerpen in het schoolleven en in de buurt. Het parlement heeft een eigen begroting en beslist op uitnodiging van de schoolleiding mee over bepaalde zaken, zoals de inrichting van de smartphonevrije school.

Reizen voorexamenklassen: Alle leerlingen uit de voorexamenklas kiezen een reis en leren elkaar weer wat beter kennen. Ze gaan naar het buitenland en leren over andere culturen (of sport). Ze kunnen ook een thuisblijfprogramma volgen als ze niet mee gaan op een buitenlandreis; daardoor leren ze wat er in de omgeving allemaal te zien valt.

Uitwisselingen Erasmus+: Leerlingen die interesse hebben in andere landen, talen of culturen kunnen zich eenmalig aanmelden om mee te doen aan een uitwisseling. Leerlingen gaan meekijken op een andere school en ook de leerlingen van de andere school komen een keer bij ons. Zo ontstaat er een samenwerking en uitwisseling van kennis en cultuur.

Brugklaskamp: Tijdens dit kamp in het begin van het schooljaar leggen de leerlingen uit de eerste klas de basis voor de bewuste burger, door oprecht contact te maken en groepen uit verschillende woonplaatsen te doorbreken. Het is een eerste oefening als bewuste burger in het nemen van verantwoordelijkheid binnen een nieuwe groep. In de tweede klas is er nogmaals een kamp, waarbij er in een nieuwe groep opnieuw verbinding wordt gemaakt.

Stage: Alle leerlingen uit de derde klas lopen stage. Hierbij participeert de leerling als een verbonden burger actief in de maatschappij en neemt zij verantwoordelijkheid voor een bijdrage aan de samenleving. De stage dwingt de ontwikkeling van de bewuste burger bij de leerlingen doordat zij moeten communiceren met mensen buiten de eigen sociale bubbel.

Bezoek aan Tweede Kamer: Alle leerlingen gaan in de voorexamenklas naar de Tweede Kamer onder leiding van ProDemos, waarbij ze oefenen met een deelname aan een politiek proces. Deze activiteit geeft de betrokken burger inzicht in hoe de democratische rechtsstaat en politieke besluitvorming functioneren. Het helpt leerlingen te begrijpen waarom actieve deelname essentieel is voor een veilige, stabiele samenleving.

Loopbaanoriëntatie (LOB), SKIA en beroepenmarkt: Op de beroepenmarkt komen sprekers van diverse beroepen en studenten, oud-leerlingen, naar Het Schoter om te vertellen over hun opleiding of beroep. De leerling wordt bewust van de mogelijkheden in de toekomst.

Profielwerkstuk: Het profielwerkstuk is een omvangrijk, zelfstandig onderzoek naar een onderwerp binnen het gekozen profiel, dat dient als een wetenschappelijke afsluiting van de schoolloopbaan in de bovenbouw. De leerlingen hebben volledig eigenaarschap over het proces en richten zich op een onderwerp met maatschappelijke relevantie. De verbonden burger benut dit project vervolgens om kritisch te reflecteren op de achterliggende waarden en context van het gekozen thema.

Activiteitendagen: in het kader van ervaringsgericht, aanschouwelijk onderwijs zijn de laatste dagen voor elke schoolvakantie activiteitendagen. Deze activiteiten zijn gekoppeld aan de programma's van toetsing en afsluiting (PTO's en PTA's) en zijn verdeeld over de thema's natuur, sport, cultuur en samenleving. Leerlingen gaan dan naar bijvoorbeeld een museum, een voorstelling, volgen activiteiten over sociale media gebruik of groepsdruk. Kikid is hierin onze vaste partner; zij bieden voorstellingen aan over groepsdruk, sociale media gebruik e.d. Ook doen leerlingen veldwerk en voeren ze practica uit. We hopen de leerling bewust te maken van zijn omgeving. Ouders nemen we natuurlijk ook mee in de burgerschapsvorming van onze leerlingen. We informeren ouders voorafgaand aan de activiteiten en vragen hen ook met hun kind in gesprek te gaan over belangrijke thema’s. De afgelopen jaren hebben de activiteitendagen een vaste en meer zichtbare plek verworven in het curriculum.

TTO-activiteiten: TTO-leerlingen nemen deel aan debatwedstrijden zoals Soap Box Challenge, MUN (Model United Nations) en natuurlijk verschillende uitwisselingen, zoals in de brugklas naar Newcastle met een Britse school. In het voorexamenjaar is er ook een uitwisseling. Bij uitstek bij deze onderdelen worden vaardigheden geëvalueerd. Reguliere leerlingen nemen bij verschillende vakken deel aan debatten als onderdeel van het curriculum.

Projectonderwijs: leerlingen in de onderbouw van het vwo krijgen projectonderwijs. Zij verdiepen zich in verschillende projecten met elk een ander thema. Zo werken we samen met waterleidingbedrijf PWN in een project over duurzaamheid en komt er een journalist vertellen over eerlijke journalistiek en het schrijven van verhalen bij een project in de derde klas. Onze leerlingen leren kennismaken met de omgeving en daarbuiten. Ze werken samen met bedrijven en leren ook hoe je moet omgaan met anderen en mensen die ze niet kennen.

Het Schoter werkt voor de uitvoering van het burgerschapsonderwijs samen met verschillende maatschappelijke partners, waaronder ProDemos, culturele instellingen, vervolgopleidingen, stagebedrijven, musea en organisaties die gastlessen en voorstellingen verzorgen. Deze samenwerkingen bieden leerlingen de mogelijkheid om burgerschapscompetenties in een authentieke context te ontwikkelen en versterken de verbinding tussen school en samenleving.

Leerlijnen op Het Schoter

De leerlijnen van Het Schoter sluiten aan bij onze visie op burgerschap, de burgerschapsleerdoelen en bovenstaande ontwikkelingen en thema's. Gedurende hun schoolloopbaan ontwikkelen leerlingen zich tot **bewuste burgers**, **verbonden burgers** en **betrokken wereldburgers**. De ontwikkeling verloopt van het ontdekken van zichzelf en de directe omgeving in de onderbouw naar actieve deelname aan de samenleving en een internationale oriëntatie in de bovenbouw.

	Leerjaar 1-2	Leerjaar 3 - 4 havo en vwo	Leerjaar 4 mavo-5-6
Oog voor jezelf	**Jezelf leren kennen**	**Jezelf positioneren in de samenleving**	**Verantwoordelijkheid nemen voor je toekomst**
Oog voor de ander	**Samen leren en samenleven**	**Omgaan met verschillen en perspectieven**	**Bijdragen aan een inclusieve samenleving**
Oog voor de wereld	**De wereld ontdekken**	**De samenleving begrijpen**	**Handelen als wereldburger**

Ontwikkellijn van Het Schoter

* **Leerjaar 1-2:** Ontdekken → Wie ben ik? Hoe ga ik om met anderen? Welke plek heb ik in mijn omgeving?
* **Leerjaar 3-4HV:** Verdiepen → Hoe verhoud ik mij tot anderen en de samenleving?
* **Leerjaar 4M-5-6:** Participeren → Hoe kan ik verantwoordelijkheid nemen voor mijn toekomst, mijn omgeving en de wereld?

Deze leerlijn sluit direct aan bij de pedagogische visie van Het Schoter en maakt de ontwikkeling van leerlingen zichtbaar binnen de burgerschapsvisie.

Niet alles is te vangen in een leerlijn

Natuurlijk kunnen we niet alles vangen in een leerlijn, want burgerschap gaat ook over voorbeeldgedrag: dagelijks handelen en de dagelijkse inrichting van de school. Dat zien we op onze school terug in de volgende situaties:

* Het leerlingparlement, waar leerlingen meedenken over schoolbeleid, hun stem laten horen en leren verantwoordelijkheid te nemen voor hun schoolomgeving;
* Het gedrag van medewerkers, die dagelijks laten zien hoe je respectvol met elkaar omgaat, naar elkaar luistert, verschillen waardeert en constructief het gesprek aangaat.
* De (pedagogisch) conciërges, pedagogisch medewerker en andere ondersteunende medewerkers, die bijdragen aan een veilige en gastvrije school en leerlingen laten ervaren wat zorg voor elkaar en voor de omgeving betekent;
* De inrichting van de smartphonevrije school, met veel activiteiten voor pauzes en tussenuren die verbinding en eigen verantwoordelijkheid stimuleren op het gebied van sport en spel, maar ook de aanwezigheid van een uitnodigende bibliotheek met studiehuis en de leeskasten in de vrije ruimte;
* Mentoren, die leerlingen begeleiden bij hun persoonlijke ontwikkeling en hen stimuleren om verantwoordelijkheid te nemen voor hun keuzes;
* Schoolbrede activiteiten, zoals eerdergenoemde activiteitendagen, maatschappelijke projecten, excursies en vieringen, waarin leerlingen kennismaken met verschillende perspectieven en hun rol in de samenleving verkennen;

* Dagelijkse ontmoetingen in en buiten de les, waarin leerlingen oefenen met samenwerken, conflicten oplossen, rekening houden met elkaar en bijdragen aan een positieve schoolcultuur;
* Een 'open deurenbeleid' waarin klaslokalen transparant zijn, de deuren van schoolleiders en andere medewerkers open staan, zij zichtbaar aanwezig zijn in school en benaderbaar voor leerlingen met vragen of opmerkingen.

Op deze manier wordt burgerschap niet alleen aangeleerd, maar elke dag zichtbaar gemaakt en beleefd door leerlingen en medewerkers van Het Schoter.

Onderstaand staan alle thema's die in de bijlage gekoppeld worden aan activiteiten. Voor het overzicht hebben we steeds een verdeling gemaakt in vier onderwerpen in alle leerjaren. Dat zijn: werk en inkomen, duurzaamheid, politiek en cultuur. In al deze activiteiten komen de thema's identiteit en talenten, reflectie kritisch denken naar voren. De bewuste burger is benoemen en herkennen, de verbonden burger is verdiepen en verbreden en de betrokken burger is participeren. De in schooljaar 2026-2027 te benoemen burgerschapscoördinator (zie 'Wat willen we nog doen?') zal zicht houden op de doorlopende implementatie van de leerlijnen in het curriculum.

Bewuste burger
(Oog voor jezelf)

Thema	Leerjaar 1-2	Leerjaar 3-4HV	Leerjaar 4M-5-6
Identiteit en talenten	De leerling ontdekt eigen talenten, interesses en kwaliteiten binnen en buiten het onderwijs.	De leerling reflecteert op de eigen identiteit en onderzoekt hoe persoonlijke waarden invloed hebben op keuzes.	De leerling zet talenten, interesses en overtuigingen bewust in bij studie- en loopbaankeuzes.
Reflectie	De leerling leert terug te kijken op eigen handelen en leerervaringen.	De leerling evalueert sterke punten en ontwikkelpunten aan de hand van feedback.	De leerling reflecteert zelfstandig op de eigen ontwikkeling en formuleert persoonlijke doelen.
Kritisch denken	De leerling leert informatie beoordelen en verschillende meningen herkennen.	De leerling onderbouwt standpunten met argumenten en betrouwbare bronnen.	De leerling analyseert complexe vraagstukken en vormt een gefundeerd oordeel.

Verbonden burger
(Oog voor de ander)

Thema	Leerjaar 1-2	Leerjaar 3-4HV	Leerjaar 4M-5-6
Diversiteit en gelijkwaardigheid	De leerling herkent verschillen en overeenkomsten tussen mensen en respecteert deze.	De leerling begrijpt dat diversiteit een kracht is binnen een democratische samenleving.	De leerling analyseert maatschappelijke vraagstukken rondom inclusie, gelijkwaardigheid en diversiteit.
Perspectief nemen	De leerling luistert naar anderen en stelt vragen vanuit nieuwsgierigheid.	De leerling vergelijkt verschillende perspectieven en leert oordeel uit te stellen.	De leerling weegt uiteenlopende perspectieven af bij maatschappelijke en

			ethische vraagstukken.
Samenwerking	De leerling werkt respectvol samen met klasgenoten.	De leerling neemt verantwoordelijkheid binnen groepsopdrachten en projecten.	De leerling levert een actieve bijdrage aan gezamenlijke doelen binnen en buiten school.

Betrokken wereldburger

(Oog voor de wereld)

Thema	Leerjaar 1-2	Leerjaar 3-4HV	Leerjaar 4M-5-6
Democratische rechtsstaat	De leerling herkent de waarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit binnen de school.	De leerling legt uit hoe democratische besluitvorming en de rechtsstaat functioneren.	De leerling analyseert maatschappelijke en politieke vraagstukken vanuit democratische waarden.
Maatschappelijke betrokkenheid	De leerling ontdekt hoe mensen bijdragen aan hun omgeving en gemeenschap.	De leerling onderzoekt maatschappelijke vraagstukken en neemt deel aan maatschappelijke activiteiten.	De leerling reflecteert op de eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid en bijdrage aan de samenleving.
Wereldburgerschap	De leerling maakt kennis met verschillende culturen en internationale perspectieven.	De leerling onderzoekt mondiale thema's zoals duurzaamheid, migratie en kansengelijkheid.	De leerling handelt vanuit een internationaal perspectief en reflecteert op de eigen rol als wereldburger.
Participatie	De leerling oefent met inspraak, overleg en besluitvorming binnen de school.	De leerling neemt actief deel aan projecten en democratische processen.	De leerling participeert actief in school, samenleving en internationale contexten.

Waar staan we in 2025-2026?

Per leerjaar

De hoeveelheid projecten omtrent burgerschap neemt sterk toe met het leerjaar. In leerjaar 1 is er nog relatief weinig aandacht voor burgerschap blijkt uit de activiteiten die zijn opgegeven door de secties (zie bijlage). In leerjaar 4 is het aanbod in burgerschap het grootst. In leerjaar 6 lijkt burgerschap weinig voor te komen, wat er wel wordt gedaan, is voornamelijk herhaling. Dit komt door het korte schooljaar. We zouden natuurlijk meer activiteiten willen voor burgerschap, maar willen dit tegelijkertijd met de implementatie van de nieuwe kerndoelen vormgeven.

Per thema

Het onderwerp politiek is duidelijk ondervertegenwoordigd in de onderbouw. Ook werk en inkomen wordt daar minder besproken dan cultuur en duurzaamheid. Het onderwerp cultuur is in de bovenbouw oververtegenwoordigd. Dit komt voornamelijk door de talen, waarbij lezen belangrijk is.

Per ontwikkeling op de leerlijn

Het lijkt alsof ‘benoemen en herkennen’ niet vaak aan de orde is, maar veel projecten bevatten zowel dergelijke leerdoelen, als leerdoelen bij ‘verdiepen en verbreden’ of zelfs ‘participeren’. Veel projecten zitten rond het leerdoel ‘verdiepen en verbreden’. Participeren is ook wat ondervertegenwoordigd.

Per schoolsoort

De projecten rondom burgerschap zijn over het algemeen gelijk verdeeld over de schoolsoorten. Vanuit LOB zijn er wel minder projecten voor havo en vwo dan voor mavo.

Per vak

Logischerwijs dekken aardrijkskunde, economie en geschiedenis veel onderwerpen omtrent burgerschap. Daarop volgen Nederlands en lichamelijke opvoeding. Ook Engels is in de bovenbouw veel bezig met burgerschap. Minder burgerschap vinden we bij: Frans, Duits, biologie, natuurkunde en scheikunde en kunst. Geen burgerschap vinden we bij wiskunde. Voor leerlingen in de bovenbouw met een NG/NT profiel wordt er dus minder aangeboden omtrent burgerschap. Op het vwo wordt dit gat nog iets gedicht door GPR.

De bèta-vaksecties

Wat opviel na de inventarisatie is dat de bètavakken minder projecten en opdrachten hebben omtrent burgerschap dan de gammavakken en de taalvakken. Dit komt logischerwijs doordat de thema’s in het PTA niet direct maatschappelijke onderwerpen zijn. Het gevaar is dat bovenbouwleerlingen met een natuur en gezondheid of natuur en techniek-profiel hierdoor achterblijven op het gebied van burgerschap. Hierover zijn de conrector vwo en de docent betrokken bij de ontwikkeling van het burgerschapsplan in gesprek gegaan met de vaksecties natuur- en scheikunde. Onze verwachting was dat er wel degelijk aandacht wordt besteed aan burgerschap, maar dat het minder herkenbaar is. De volgende punten zijn door de vaksectie aangedragen:

* De actualiteit wordt vaak meegenomen en besproken, maar is niet de kern van de les. Hierbij kan er gedacht worden aan bijvoorbeeld milieu of geopolitiek;
* Deze punten worden verwerkt in de vakwerplannen.

* Voorbeelden uit de maatschappij worden gebruikt om de belevingswereld van leerlingen aan te spreken.
* Bij (praktische) bètavakken is er veel ruimte voor het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Hoe ga je met elkaar om? Hoe werk je met elkaar samen?
* Ook onderzoeksvaardigheden zoals het lezen van (nieuws)artikelen en het selecteren van betrouwbare bronnen is belangrijk bij bètavakken.

Meetbaarheid en monitoring van burgerschapsontwikkeling

Op Het Schoter ontwikkelen leerlingen zich gedurende hun schoolloopbaan tot bewuste burgers, verbonden burgers en betrokken wereldburgers. Deze ontwikkeling sluit aan bij onze visie van oog voor jezelf, oog voor de ander en oog voor de wereld en wordt gedurende de gehele schoolcarrière gevolgd en gestimuleerd.

De mentor speelt hierin een belangrijke rol. Samen met vakdocenten begeleidt de mentor leerlingen bij het zichtbaar maken van hun groei op het gebied van burgerschap. Leerlingen voeren regelmatig met hun mentor een mentorgesprek waarin zij terugblikken op hun persoonlijke ontwikkeling.

Deze gesprekken hebben niet alleen een monitorende functie, maar dragen ook actief bij aan de ontwikkeling van burgerschapscompetenties. In een veilige en gestructureerde dialoog worden leerlingen uitgenodigd om kritisch na te denken over hun eigen handelen, waarden en keuzes. Door met elkaar in gesprek te gaan leren zij hun mening te onderbouwen, naar anderen te luisteren, verschillende perspectieven te waarderen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen ontwikkeling. Daarmee oefenen zij direct de vaardigheden die horen bij de bewuste burger, de verbonden burger en de betrokken wereldburger.

Naast het volgen van de ontwikkeling van leerlingen hechten wij veel waarde aan het versterken van zelfinzicht en eigenaarschap. Wij vinden het belangrijk dat leerlingen niet alleen deelnemen aan activiteiten rondom burgerschap, maar ook leren herkennen hoe zij zich ontwikkelen gedurende hun schoolloopbaan. Burgerschap is voor ons geen verzameling losse projecten of activiteiten, maar een doorlopende persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling. Door leerlingen bewust te laten reflecteren op deze ontwikkeling ontstaat een groter gevoel van verantwoordelijkheid en betrokkenheid bij hun eigen leerproces.

Het burgerschapsonderwijs is opgenomen in de kwaliteitszorgcyclus. De doelen rondom kennis vergaren zijn goed beschreven bij de verschillende vaksecties.

Wanneer het gaat om reflectie is dit in de meeste gevallen opgenomen als het gaat om projecten die beoordeeld worden voor een cijfer. Bij veel vaksecties worden deze projecten beoordeeld aan de hand van rubrics en in deze rubrics is een plaats ingeruimd voor reflectie. Vaardigheden als samenwerken worden aangeleerd en geëvalueerd bij bijna alle vakken. We ontwikkelen vakwerkplannen waarin vaksecties aangegeven op welke wijze zij aandacht schenken aan burgerschap en hoe zij hun rol zien als docent zien in combinatie met burgerschap.

Tevens zijn de onderdelen burgerschap zoals in de bijlage 'Burgerschap overzicht per leerjaar' zijn aangegeven opgenomen in de PTO's en PTA's.

Met het oog op de verdere ontwikkeling van ons burgerschapsonderwijs willen wij vanaf schooljaar 2026-2027 werken aan een systematiek waarmee de groei van leerlingen zichtbaar wordt gemaakt gedurende de gehele schoolloopbaan. Hierbij staan twee doelen centraal:

Continuïteit

* Wij streven naar een doorlopende registratie van ervaringen, activiteiten en reflecties, zodat de ontwikkeling van leerlingen zichtbaar blijft van brugklas tot diploma. Op deze

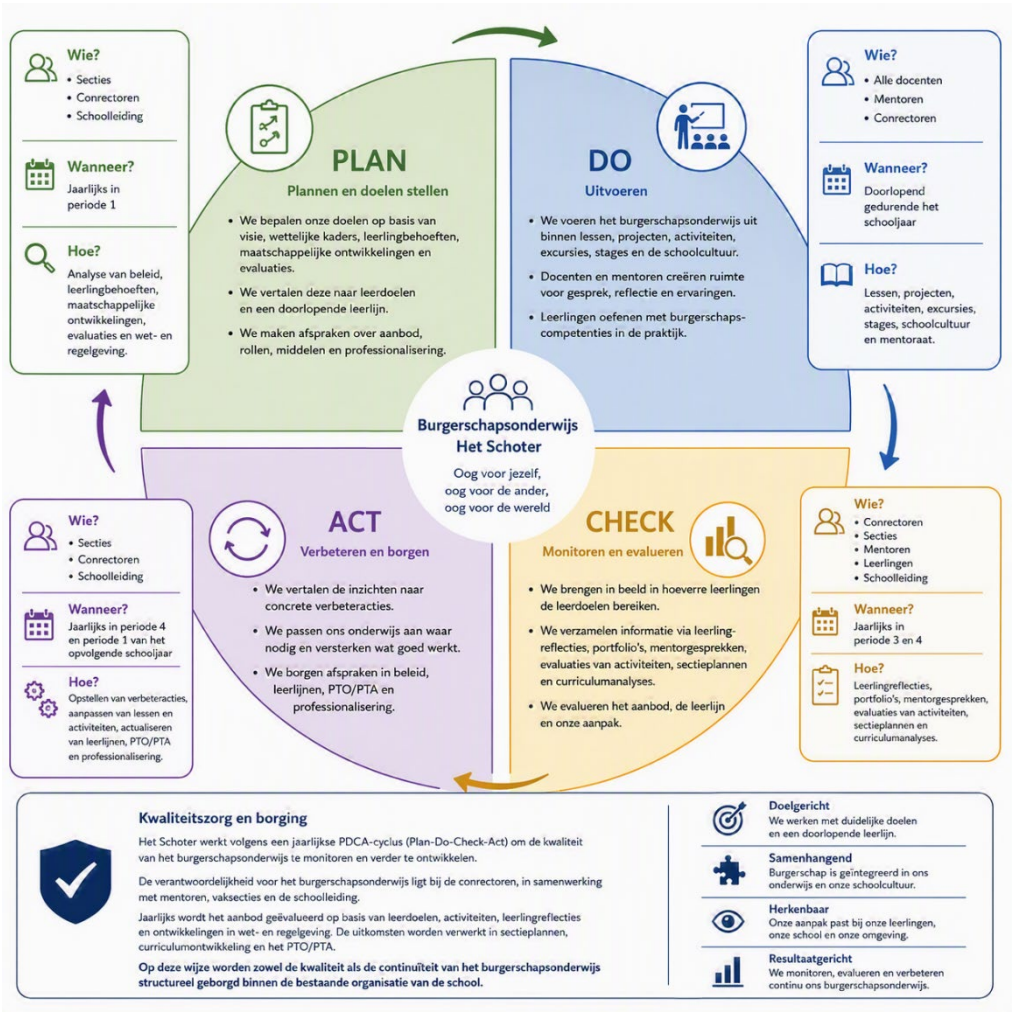
manier wordt burgerschap een integraal onderdeel van de onderwijsloopbaan en niet een verzameling van op zichzelf staande activiteiten. We zouden graag extra certificaten uitdelen aan leerlingen die iets extra's hebben gedaan, waardoor ze groei laten zien in hun persoonlijke ontwikkeling als mens en burger.

Eigenaarschap

* Leerlingen krijgen een actieve rol bij het verzamelen van bewijsmateriaal, reflecties, ervaringen en voorbeelden van maatschappelijke betrokkenheid. Hierdoor ontwikkelen zij meer inzicht in hun eigen groei en leren zij verantwoordelijkheid te nemen voor hun persoonlijke ontwikkeling als burger. Het uiteindelijke doel is dat leerlingen met trots kunnen terugkijken op de wijze waarop zij zich hebben ontwikkeld tot bewuste, verbonden en betrokken wereldburgers.
* In de komende jaren onderzoeken wij de mogelijkheden om deze ontwikkeling vast te leggen in een persoonlijk burgerschapsportfolio. Dit portfolio biedt leerlingen de gelegenheid om hun groei zichtbaar te maken aan de hand van reflecties, projecten, maatschappelijke activiteiten, internationale ervaringen en uitwisselingen en bijdragen aan de schoolgemeenschap. Hiermee wordt burgerschapsvorming een tastbaar en blijvend onderdeel van de brede vorming van iedere leerling op Het Schoter.

Kwaliteitscyclus

Jaarlijks evalueren vaksecties en schoolleiding het burgerschapsaanbod. Dit doen zij in de maandelijkse overleggen tussen sectie en schoolleider. Dit staat op de agenda van de sectieleider en verantwoordelijk schoolleider. Tenminste eens per vier jaar wordt het beleidsplan herijkt. Het huidige plan loopt af eind schooljaar 2026-2027. Verderop in het plan beschrijven we welke stappen we tot die tijd nog willen zetten. De resultaten uit leerlingreflecties, portfolio's, vakwerkplannen en curriculumanalyses vormen input voor verbetering. Het burgerschapsbeleid wordt jaarlijks geëvalueerd en eenmaal per vier jaar integraal herzien. Zie afbeelding hieronder voor concrete acties.

Wie?
• Secties
• Conrectoren
• Schoolleiding
Wanneer?
Jaarlijks in periode 1
Hoe?
Analyse van beleid, leerlingbehoeften, maatschappelijke ontwikkelingen, evaluaties en wet- en regelgeving.
PLAN
Plannen en doelen stellen
• We bepalen onze doelen op basis van visie, wettelijke kaders, leerlingbehoeften, maatschappelijke ontwikkelingen en evaluaties.
• We vertalen deze naar leerdoelen en een doorlopende leerlijn.
• We maken afspraken over aanbod, rollen, middelen en professionalisering.
DO
Uitvoeren
• We voeren het burgerschapsonderwijs uit binnen lessen, projecten, activiteiten, excursies, stages en de schoolcultuur.
• Docenten en mentoren creëren ruimte voor gesprek, reflectie en ervaringen.
• Leerlingen oefenen met burgerschaps-competenties in de praktijk.
Wie?
• Alle docenten
• Mentoren
• Conrectoren
Wanneer?
Doorlopend gedurende het schooljaar
Hoe?
Lessen, projecten, activiteiten, excursies, stages, schoolcultuur en mentoraat.
Burgerschapsonderwijs Het Schoter
Oog voor jezelf, oog voor de ander, oog voor de wereld
Wie?
• Secties
• Conrectoren
• Schoolleiding
Wanneer?
Jaarlijks in periode 4 en periode 1 van het opvolgende schooljaar
Hoe?
Opstellen van verbeteracties, aanpassen van lessen en activiteiten, actualiseren van leerlijnen, PTO/PTA en professionalisering.
ACT
Verbeteren en borgen
• We vertalen de inzichten naar concrete verbeteracties.
• We passen ons onderwijs aan waar nodig en versterken wat goed werkt.
• We borgen afspraken in beleid, leerlijnen, PTO/PTA en professionalisering.
CHECK
Monitoren en evalueren
• We brengen in beeld in hoeverre leerlingen de leerdoelen bereiken.
• We verzamelen informatie via leerling-reflecties, portfolio's, mentorgesprekken, evaluaties van activiteiten, sectieplannen en curriculumanalyses.
• We evalueren het aanbod, de leerlijn en onze aanpak.
Wie?
• Conrectoren
• Secties
• Mentoren
• Leerlingen
• Schoolleiding
Wanneer?
Jaarlijks in periode 3 en 4
Hoe?
Leerlingreflecties, portfolio's, mentorgesprekken, evaluaties van activiteiten, sectieplannen en curriculumanalyses.
Kwaliteitszorg en borging
Het Schoter werkt volgens een jaarlijkse PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act) om de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs te monitoren en verder te ontwikkelen.
De verantwoordelijkheid voor het burgerschapsonderwijs ligt bij de conrectoren, in samenwerking met mentoren, vaksecties en de schoolleiding.
Jaarlijks wordt het aanbod geëvalueerd op basis van leerdoelen, activiteiten, leerlingreflecties en ontwikkelingen in wet- en regelgeving. De uitkomsten worden verwerkt in sectieplannen, curriculumontwikkeling en het PTO/PTA.
Op deze wijze worden zowel de kwaliteit als de continuïteit van het burgerschapsonderwijs structureel geborgd binnen de bestaande organisatie van de school.
Doelgericht
We werken met duidelijke doelen en een doorlopende leerlijn.
Samenhangend
Burgerschap is geïntegreerd in ons onderwijs en onze schoolcultuur.
Herkenbaar
Onze aanpak past bij onze leerlingen, onze school en onze omgeving.
Resultaatgericht
We monitoren, evalueren en verbeteren continu ons burgerschapsonderwijs.

Wat willen we nog doen?

Ons burgerschapsonderwijs is niet af. De komende schooljaren zetten we, gedreven door ons schoolplan en concreet gemaakt in onze jaarplannen, nog de volgende stappen:

De komende schooljaren werken we vanuit het schoolplan en onze jaarplannen stapsgewijs toe naar een herzien PTO en PTA dat aansluit bij de **nieuwe kerndoelen en eindtermen**. Inmiddels is binnen de vaksecties geïnventariseerd welke doelen reeds voldoende aan bod komen en waar nog ontwikkelpunten liggen.

In schooljaar 2026-2027 brengen we gezamenlijk in kaart welke hiaten nog bestaan en op welke wijze deze kunnen worden opgevangen binnen het curriculum. Door veranderingen gefaseerd door te voeren, creëren we ruimte voor zorgvuldige implementatie en draagvlak binnen de school.

Ons doel is dat alle vakvaksecties uiterlijk in 2030 beschikken over een PTO en PTA waarin de nieuwe kerndoelen, waaronder de kerndoelen voor burgerschap, op samenhangende en herkenbare wijze zijn verwerkt.

Onze samenwerking met de **Nationale Hannie Schaft Stichting**, die de herinnering levend houd aan onze oud-leerling en verzetsstrijder Hannie Schaft, krijgt een rol in ons burgerschapsonderwijs. Onder de kop 'De thema's van het meisje met het rode haar zijn verrassend actueel' schreef Het Parool over onze oud-leerling:

> *Schafts wensen en verlangens zijn niet zo veel anders dan die van jongeren van nu. In een gepolariseerde wereld met grote uitdagingen is er voldoende om voor op te komen. Daarbij helpt het zeker dat er - steeds opnieuw - mensen zijn die het goede voorbeeld geven. In iedereen schuilt wel een Hannie Schaft. Verhalen van toen vermengen zich zo met verhalen van nu.*

Het Schoter heeft bijgedragen aan de herinrichting van de gevangeniscel van Hannie Schaft in Haarlem, een ruimte die kan dienen voor burgerschapsonderwijs. Ook de verhalen van oud-leerlingen van nu dienen als inspiratie voor burgerschap. Zoals dat van Mitch Kolkman, de jongste triatlonatleet op de Olympische Spelen in Parijs. Of het verhaal van Younes Asbihi, de oprichter van FocusForward, een organisatie die jongeren met een bi-culturele achtergrond helpt bij het vinden van werk.

Burgerschap is dus geen afzonderlijk vak, maar een gedeelde pedagogische opdracht. Juist omdat het Schoter leerlingen wil opleiden tot bewuste burgers, verbonden burgers en betrokken wereldburgers, vraagt burgerschapsonderwijs om blijvende aandacht voor deskundigheidsbevordering, afstemming en kwaliteitszorg. Deze ambitie sluit direct aan bij de onderwijsvisie van onze school en de visie op burgerschap.

De docent die in schooljaar 2023-2024 het burgerschapsaanbod binnen de verschillende vakvaksecties heeft geïnventariseerd, heeft de school verlaten. Daarmee ontstaat het risico dat opgebouwde expertise, kennis en samenhang verloren gaan. Op dit moment zijn binnen het taakbeleid geen structurele uren opgenomen voor een burgerschapscoördinator en ontbreekt een formele taakomschrijving. Om de continuïteit en verdere ontwikkeling van het burgerschapsonderwijs te waarborgen, is het wenselijk om de coördinatie van burgerschap structureel te beleggen binnen de organisatie. In het jaarplan van schooljaar 2026-2027 is daarom de benoeming van een **burgerschapscoördinator** opgenomen die in samenspraak met schoolleiding en medezeggenschapsraad (MR) een taakomschrijving en jaarplan zal ontwikkelen, naar voorbeeld van het vakoverstijgend taal- en rekenbeleid.

De inventarisatie van 2023-2024 (zie bijlage) heeft zichtbaar gemaakt dat burgerschap op veel plaatsen binnen het curriculum aanwezig is en heeft tegelijkertijd geleid tot meer bewustwording binnen de vaksecties. Door actief bevraagd te worden op hun bijdrage aan burgerschap werden vakgroepen gestimuleerd om na te denken over de relatie tussen hun vakinhoud en de maatschappelijke opdracht van de school. Deze bewustwording verdient een vervolg in de vorm van periodieke reflectie, uitwisseling van goede voorbeelden en gezamenlijke curriculumontwikkeling.

Een belangrijk aandachtspunt is de verdere **professionalisering van docenten**. Burgerschap vraagt van onderwijsprofessionals niet alleen kennis van de democratische rechtsstaat en maatschappelijke vraagstukken, maar ook vaardigheden om actuele en soms gevoelige thema's op een veilige en pedagogisch verantwoorde wijze bespreekbaar te maken. Professionalisering kan zich richten op onderwerpen als gespreksvoering, omgaan met polarisatie, mediawijsheid, democratische vorming, wereldburgerschap en het begeleiden van reflectieprocessen bij leerlingen. Deze thema's sluiten nauw aan bij de pedagogische opdracht van Het Schoter om leerlingen kritisch te leren denken, verschillende perspectieven te leren waarderen en verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf, anderen en de wereld.

Daarnaast biedt de inventarisatie aanleiding om de samenwerking tussen vakvaksecties verder te versterken. Met name de gesprekken met de bètavaksecties hebben laten zien dat burgerschap ook binnen bètaonderwijs aanwezig is, bijvoorbeeld in de vorm van aandacht voor duurzaamheid, maatschappelijke toepassingen van wetenschap, onderzoeksvaardigheden, bronkritiek en samenwerking. Door deze verbindingen explicieter te maken kan burgerschap voor leerlingen zichtbaarder worden en ontstaat een rijker en evenwichtiger aanbod voor alle profielen. Met de vernieuwingen in de curricula is dit gesprek al voorzichtig opnieuw aan bod gekomen.

De schoolleiding en de te benoemen burgerschapscoördinator hopen dit gesprek verder voort te zetten schooljaar 2026-2027 om samen te kijken welke doelen we nog moeten verwerken in ons curriculum en welke doelen oververtegenwoordigd zijn. De conrectoren havo en vwo hebben dit opgepakt en zullen dit leiden. Op die manier wordt de coördinatie van het burgerschapsonderwijs mede belegd bij de vaksectieleiders, waarbij de conrectoren eindverantwoordelijk zullen zijn.

Tot slot is het van belang maatschappelijke en politieke ontwikkelingen op landelijk niveau actief te blijven volgen. De wettelijke eisen rondom burgerschap zijn de afgelopen jaren aangescherpt en de publieke en politieke discussie hierover blijft zich ontwikkelen. Veranderingen in wet- en regelgeving kunnen gevolgen hebben voor de inrichting, monitoring en verantwoording van het burgerschapsonderwijs. Het Schoter wil hierin een proactieve houding aannemen door ontwikkelingen nauwlettend te volgen, kennis te delen binnen de organisatie en het beleid waar nodig tijdig bij te stellen.

Zo blijft burgerschap een betekenisvol en toekomstbestendig onderdeel van de brede vorming van onze leerlingen.

Bijlage: burgerschap overzicht per leerjaar

Klas 1	Benoemen & Herkennen (bewuste burger)	Verdiepen & verbreden (verbonden burger)	Participeren (betrokken burger)
Werk en inkomen	AK spreiding welvaart (MHV)	SumoBots (HV)	Excursie Teyler Museum (MHV)
Duurzaamheid	LO Gezonde week (MHV)		
Politiek			NL Mediawijsheid (M)
Cultuur	AK cultuur (MHV) AK migratie (MHV) FA schoolsysteem Frankrijk (V)	NL Fictieboeken (MHV) NL Krant maken (V) EN Citizenship in Literature (MHV)	LO Sportlocaties in de buurt (MHV) Oud-Haarlem-Noord AH Bouwens (M)

Klas 2	Benoemen & Herkennen (bewuste burger)	Verdiepen & verbreden (verbonden burger)	Participeren (betrokken burger)
Werk en inkomen		ECO budgetteren en begroten (M) ECO Sparen en lenen (M) ECO Aan het werk (M)	AK welvaartsontwikkeling (MHV) LOB bedrijfsbezoek Joh. Enschede (M) LOB Kick-off profielkeuze kwaliteitenspel (M) LOB Tech your Talent (M)
Duurzaamheid	LO Gezonde week (MHV)	ECO Duurzaam produceren (M)	AK Leefbaarheid steden (MHV) AK drinkwater (MHV) BIO Future Masterchef (HV) NL Klokhuis aflevering goed doel (M)
Politiek		NL betoog actualiteit (M) ECO Wat regelt de overheid? (M)	
Cultuur	DU Leesboekje Duitse cultuur (MHV)	XL Eiland ontwerpen (V) NL Smiley (migratie) (HV) NL Fictieboeken (MHV) GS Slavernij (HV) EN Citizenship in Literature (MHV) (s)cool on Wheels (V) Excursie Teyler Museum (V) KiKid voorstelling (MHV)	LO sportlocaties in de buurt (MHV)

Klas 3	Benoemen & Herkennen (bewuste burger)	Verdiepen & verbreden (verbonden burger)	Participeren (betrokken burger)
Werk en inkomen		AK Wereldeconomie en welvaartsverdeling (MHV) ECO werk (M) LOB Beroepenavond (M) LOB Mbo-Markt (M)	ECO stage (M) LOB Kick-off profielkeuze kwaliteitenspel (MHV) LOB Stage (MH)
Duurzaamheid	LO Gezonde week (MHV)	AK Energietransitie (MHV) BIO kwaliteit water en grond (MHV) XL betoog/beschouwing klimaatverandering ECO Duurzaam ondernemen (V) NA Duurzame energie (HV) SK Fossiele brandstoffen (HV)	ECO Duurzaamheid (M) EN Ted Talk Climate Change (V)
Politiek	GS Plagen/pandemieën (HV)	NL Toets fictie en facetten (M)	NL debatteren (M) ECO Overheid & ondernemen (M) GS De bezetting + verzetsmuseum (HV) Prodemos Den Haag (M)
Cultuur	DU Flyer Duitstalig land (M)	AK Migratiepatronen (MHV) Migratievraagstuk perspectief migrant (HV) NL Fictieboeken (MHV) FA Francofolie (HV) EN Freedom writers (V) EN All Right (HV) EN Artists (H) EN Citizenship in Literature (MHV) Voorstelling KiKid (HV)	LO sportlocaties in de buurt (MHV) Werkweek (M)

Klas 4	Benoemen & Herkennen (bewuste burger)	Verdiepen & verbreden (verbonden burger)	Participeren (betrokken burger)
Werk en inkomen	BECO Financiële zelfredzaamheid (H)	MA Verzorgingsstaat (H) AK Welvaartsverdeling (HV) NSK 2 Beroepgroepen scheikunde LOB Infobijeenkomst vervolgopleiding (M) LOB Voorlichting Oriëntatietraject Nova College (H) LOB Voorlichting HBO In Holland (M) LOB Beroepenavond (HV)	ECO Presentatie krant (V) LOB Proefstuderen Nova College (M)
Duurzaamheid	SK Duurzaamheid/groene chemie (HV) BIO PO Milieu (M)	NSK 2 Fossiele brandstoffen (M) NK Warmtepompen en duurzame energie (HV) AK Wateroverlast en droogte (HV) AK Excursie Nijmegen (HV) BIO Klonen (HV)	BECO Duurzaam ondernemen (HV) LO Gezonde week (MHV) LO Sportlocaties in de buurt (MHV) LO Sportoriëntatie (M) AK PO omgeving (MH) BIO Fotosynthese (M
Politiek		MA Rechtsstaat (MH) ECO Debat belastingsystemen (HV) GS Staatsinrichting (M) FA Humanitaire hulp (H) FA Francofolie EN Leesvaardigheid Oorlog (M) EN Cultuur van de Engelstalige wereld (M) GPR Global Issues (V)	MA Politiek (MH) Prodemos Den Haag (H)
Cultuur		MA Pluriforme Samenleving (M) GS Culinaire geschiedenis (V) NL Boekopdracht perspectieven (H) NL Boekrecensie (H) NL Populair wetenschappelijk artikel (V)	MA Pluriforme Samenleving (H) KUDR Verdiepen in doelgroep (HV) KUDR Filosofische/maatschappelijke voorstelling (M) GS Rijksmuseum (H) KUA Stedelijk museum (HV)

		NL Discriminatie (V) DU Duitse clichés of adel (V) DU Duitse cultuur (H) EN Literatuur: Coming of Age (HV) EN Disney Prinsessen + Maatschappij (HV)	Reis Brussel (HV) Werkweek (H) The Returned Toneel Haarlem (M) NL Debat (MV)

Klas 5	Benoemen & Herkennen (bewuste burger)	Verdiepen & verbreden (verbonden burger)	Participeren (betrokken burger)
Werk en inkomen	BECO Financiële zelfredzaamheid (V)	MA Verzorgingsstaat (V) AK Welvaartsverdeling (H) LOB Infobijeenkomst vervolgopleiding (H) LOB Studiekeuzevoorlichting In Holland (H) LOB Voorlichting RUG (V)	BECO Schoolbestuur (V)
Duurzaamheid	SK Duurzaamheid/groene chemie (HV) B	KUDR Klokhuisaflevering (V) AK Wateroverlast en droogte (H)	LO Gezonde week (V) LO Sportlocaties in de buurt (V) LO Sportoriëntatie (H) NA In de speeltuin (V)
Politiek		MA Rechtsstaat (V) ECO “werkelijke prijs” (H) GS Staatsinrichting (HV) NL Schrijven actualiteit (H) NL Ted Talk actualiteit (H) Column actualiteit (V) GPR Global Issues (V) Paleis op de Dam (V)	MA Politiek (V) EN Mondeling actualiteit (H) Prodemos Den Haag (V) BIO Genetische modificatie (V)
Cultuur		AK Opbouw Nederlandse steden (H) GS 10 Vrouwen 10 Tijdvakken (V) NL Boekopdracht Belevingswereld (H) NL Boekopdracht perspectieven (V) DU Duitstalige geschiedeis (V) EN Lezen Diversiteit (HV) EN Presentatie Engelstalige cultuur (V) BIO Voortplanting (H)	MA Pluriforme Samenleving (V) Werkweek (V)

Klas 6	Benoemen & Herkennen (bewuste burger)	Verdiepen & verbreden (verbonden burger)	Participeren (betrokken burger)
Werk en inkomen		BECO Beleggen (V) AK Welvaartsverdeling (H) LOB Infobijeenkomst vervolgopleiding (V)	
Duurzaamheid	SK Duurzaamheid/groene chemie (V)	AK Wateroverlast en droogte (HV)	LO Sportoriëntatie (V) NASK Geen Domino (V)
Politiek		ECO “werkelijke prijs” (V) NL Schrijven actualiteit (V) NL Ted Talk actualiteit (V) EN Literatuurgeschiedenis oorlogspoëzie (V) Paleis op de dam (V)	EN Mondeling actualiteiten (V)
Cultuur		NL Boekopdracht Belevingswereld (V) FA En finir avec Eddy Bellegueule’ (V) EN Lezen dystopie (V) AK Stedenbouw en segregatie (V) BIO Voortplanting (V) BIO Medicijnen, alcohol, drugs (V)	

Het Schoter
Sportweg 9
2024 CN Haarlem
023 - 525 84 91
info@schoter.nl

Het Schoter
tto + atheneum + havo + mavo